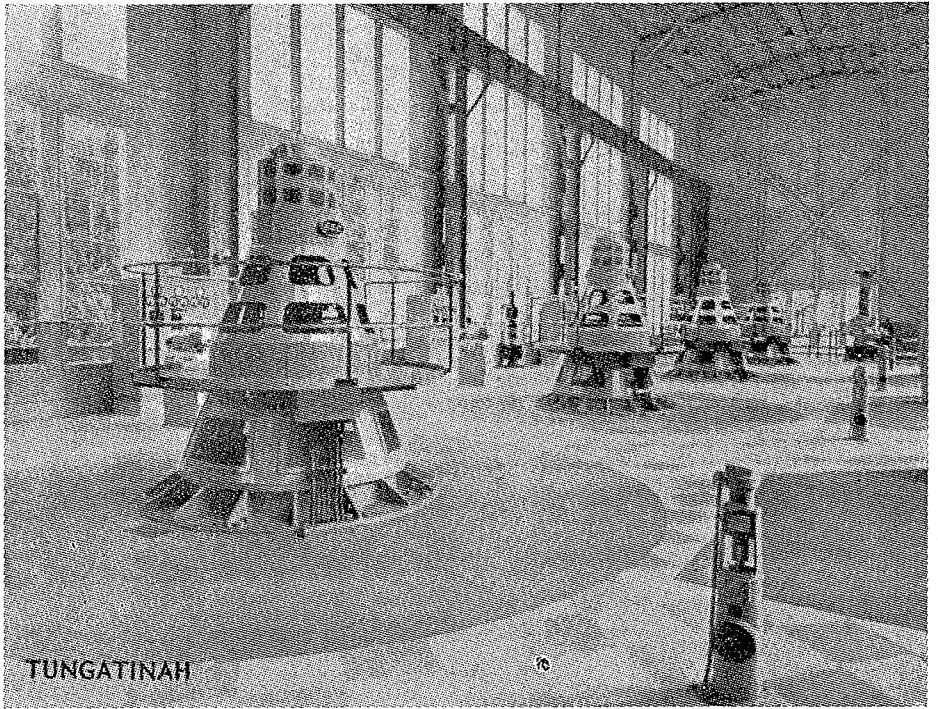

way, comes so close to the Australian ideal. The Australian worker may not always achieve it but he almost always aspires to it. He dislikes most of all the "stand-over" type of boss or foreman. He doesn't object to taking orders about what is to be done but he prefers to do it in his own way. The Poles seem to come closer to this than our other immigrants.

And lastly a word about naturalisation. Most of the Poles have taken Australian citizenship but some have hesitated or have decided not to. Some Australians don't like this. Surely it is a personal matter. Several have said to me: "I cannot cease to be a Pole even if I take this oath". Others have said "Why should I? I do not know yet whether I may not one day go back to Poland". It is for every man to decide according to his circumstances. A form of words alone cannot change something which has been so long a-growing.

The Polish people are the product of a society which has had an importance in the shaping of European society which is out of proportion to their mere numbers. They will have, and have had already, a similar importance in Australia. Their social order has survived centuries of alien rule and the stresses of world wars because of the solid social virtues of their family life and the interrelation of families in larger groups. Australian life got much of its stability from the earlier immigration of British peasantry but in the past fifty years the overgrowth of urban life here has changed that a good deal. (Today five million people out of nine and a half millions live in our capital cities alone. The Poles, and to a lesser extent the other central European peoples, have given a new leavening from people who are still close to the stability of peasant communities. The more they cherish this solidarity the greater will be the benefit they bring.

Most Australians notice the superficial things — the difference in eating, drinking, festivals, entertainments. These are the externals. They are a part of the rites and ceremonies on which the excellence of art and workmanship and music are based. It

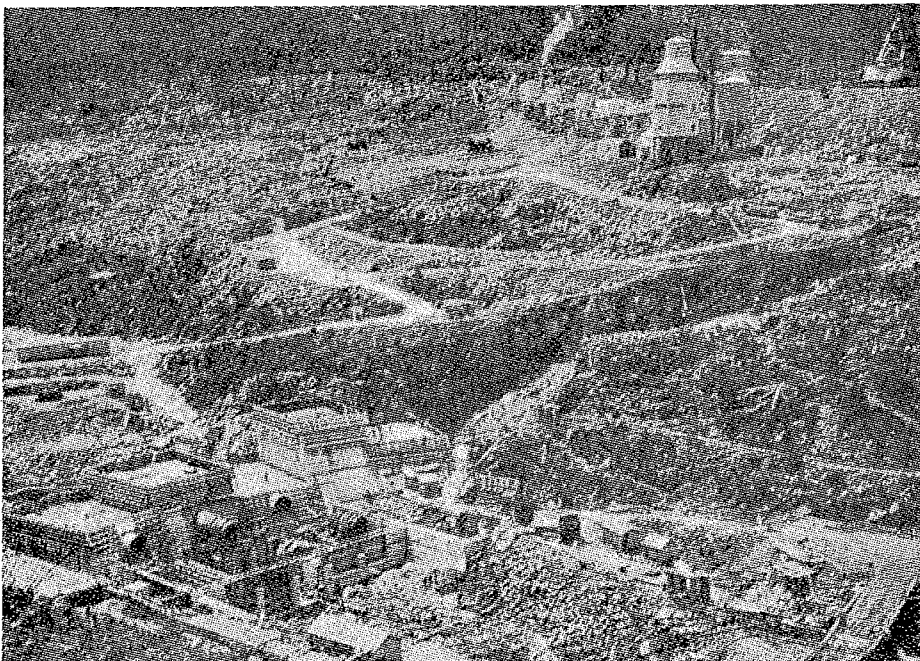

POWER GENERATING TURBINES, 35,000 H.P. each.

is certain that much of the way of life of their home land must change — after all, there are many changes in the homeland itself which are a Polish culture. The important thing is that Poles should go on behaving (living) as Poles as far as they can — keeping alive their language, songs, their national heritage and thereby making the most of the domestic virtues which go with them.

The importance of this comes from the fact that Australian life has been too narrow

in its ways because its inspiration came too exclusively from British ways. The Polish invasion gave us the most concentrated measure of novel cultural elements that we have known and for that stimulus to persist it is necessary that Poles should go on being Poles as hard as they can. After all we have already so much in common that the new diversity will enrich the life of all.

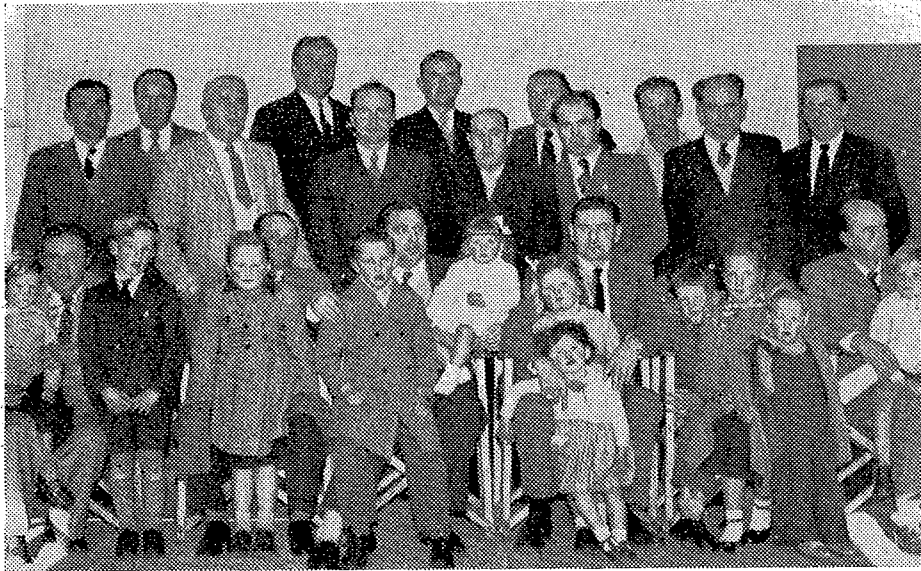

FOUNDATIONS of CLARC DAM at BUTLERS GORGE in 1948
Carpathian Labour Force was 60%.

So then I say "Long live Poland" both Poles and Australians will say "which Poland do you mean?" I answer: "The Poland which is in the heart of every Pole". On the Polish memorial at Monte Cassino is this inscription: "We gave our lives for freedom, our bodies to the soil of Italy and our hearts to Poland". For many (how many?) that will always be true. A second home may win its place in the heart of man, and an honored place, but the Australians will be better Australians when they understand that inevitable fact. Their fathers probably told them the same thing but even if the telling was unheeded the blessing from the fact remained.

K. M. DALLAS

Article written by Mr. K. M. Dallas, the Lecturer in Economics at the University of Tasmania.

OLDER and YOUNGER GENERATION of "CARPATHIANS" at WAYATINAH

How to be Happy Though Married to a Pole

Rule 1. Realise that your better half is a Pole first and a husband and father second.

Rule 2. Get used to the fact that though the Polish language probably will always be a "closed book" to you, you'll have to listen to it for hour upon interminable hour. After a few sessions the English language will sound like a foreign tongue to you.

Rule 3. Don't get angry when Churchill is likened to a fiend out of Hell, and never forget to genuflect whenever the names of Piłsudski, Kościuszko and other Polish heroes are mentioned. N. B. Resist the temptation to raise an eyebrow at some of the latter's shadier exploits.

Rule 4. Continually give the impression that, though at this moment you're not actually chopping wood, drawing water from a well down the field, cooking over a wood fire, cleaning the oil lamps, looking after a herd of cows and a dozen children, and generally managing a farm and a home, you could do all this at the drop of a hat whenever your lord and master beckoned. Otherwise you'll hear that Polish women can do all these things, and you'll have to bite your tongue in case you say "Well, why didn't you marry one."

Rule 5. Realise that though your husband is obviously enjoying and thriving on his diet of roast beef, Yorkshire pudding, and other British staple dishes your cooking will be praised only when you've dished up some delicious mess like bigos or barszcz.

Rule 6. Remember that when you are woken out of deep slumber at 3 a.m. by your husband and his friends arriving home to ask you "Are you happy and would you like a drink?" the only possible answer is "Oh very, yes please, and would you like some jajecznicia."

Rule 7. Resign yourself to toiling long over bettering your husband's grammar and then when some disagreement does arise being accused of your having misunderstood his English.

Rule 8. Accept the fact that though your Polish husband has all the latest gadgets in his toolshed he regards domestic aids as inventions of the devil to help lazy women to be lazier. The only way to get a washing machine is to tell him you'll spend the time saved, in knitting pullovers for him. The writer is still puzzling over how to get a knitting machine.

Rule 9. Remember that no one will ever notice if you are homesick with longing to go back to where you came from. Nostalgia is allowed only when Poland is mentioned. It's not a bit of good reminding your husband that he has all his friends here and that he couldn't go back even if you could afford it.

Rule 10. Even if you never remember what "Tak" and "Nie" mean, do learn to use the word "Dobrze". Say it continually when your husband is making a bigger ass of himself than usual, and the result will

be a home sweet and harmonious. He'll come round to your way of thinking anyway after a few dozen Dobrze's".

Follow these rules and your foreign investment will give you maximum security and never failing dividends. In other words, a husband in a million — better than Commonwealth bank interest.

F. F.

W. FRELEK

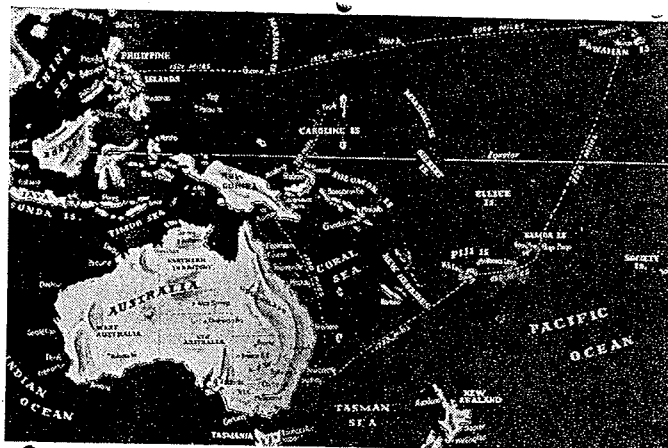
Time Changes Many Things

When we arrived in Australia it looked very new to us, and not only new but temporary. Wooden houses roofed with tin, few inhabitants away from the settled coastal area, and even parts of Tasmania marked on the map as "unexplored". We felt like characters in a film of the "covered waggon" days expecting to be attacked by Indians, and in fact regarded Australia as a huge joke. We still find plenty to laugh at here, especially when a man proudly tells us that his grandfather came out from "Home" sixty years ago and then refers to us as New Australians.

But time changes many things, and if we have worked hard for Australia and ourselves, Australia has certainly given us plenty in return. The "easy-goingness" that irritated us at first, now seems to fit our characters quite well too. The work gets done anyway, and like those who came on an earlier ship we don't have to raise our hats to anybody. The material security we have gained gives us a grand feeling of independence and we see that British justice and freedom are very real things. After living in the British Empire for so many years we even now loyally malign America and Russia for their old-fashioned colonialism. And those of us who are fathers thank God that our Australian-born children need never know hunger while we can work.

Maybe we will never be completely assimilated — we will probably always pronounce English as badly as the Australians say "Kosciuszko", but to all Poles in Australia I wish another happy ten years here. May you feel more home as every decade passes.

W. FRELEK

AUSTRALIA — New Country for "CARPATHIANS"

Od Redakcji

Po powstaniu kościuszkowskim, po upadku Księstwa Warszawskiego, po przegranej 1831 roku, dziesiątki tysięcy uchodźców znalazły się na zachodzie Europy.

Żołnierzom kościuszkowskim los pozwolił powrócić do kraju w szeregach legii Dąbrowskiego i Kniaziewiczza. Dla innych los był mniej łaskawy.

Z wychodźstwa po roku 1831, pewna grupa byłych polskich żołnierzy dotarła do Australii w latach 1835-1850. Pracowali przy odkrywkach złota, w kopalniach i na roli.

Wynikiem rewolucyjnych i wolnościowych ruchów "Wiosny Ludów" była ucieczka młodzieży wielko i małopolskiej poza granice kraju w latach 1846-1848.

Uchodząc przed śmiercią, na szubienicy lub przed zsyłką na Syberię, pobici powstania 1863/64 roku uchodzili z Polski.

Niedługo po tym rozpoczął się wieloletni odpływ ludzi ze wsi polskiej za morze. — W poszukiwaniu chleba płynęły za ocean tysiące, mało lub bezrolnych, chłopów. Zaludniali puszczę i odłogi północnej Ameryki, Brazylii i Argentyny.

W tym okresie spora liczba polskich rolników z zaboru niemieckiego, dotarła do południowej Australii a nawet do Nowej Zelandii. — Wiele też tysięcy polskich górników wypełniło kopalnie Westfalii, Belgii i Francji.

Po 1921 roku wykrwawiona wojna Francja otworzyła swe granice dla Polaków. — Około pół miliona robotników, górników, i rolników, rozwiązało populacyjny problem zniszczonej wojną Francji. — Z tej grupy na krótko przed ostatnią wojną, rodzice wysyłały swą młodzież do Polski na naukę lub do ochotniczej służby wojskowej.

★

Dziesięć lat upłynęło od czasu naszego lądowania w Australii. — Jako drobna grupa pozostajemy od dziesięciu lat częścią wielkiej rzeszy nowego wychodźstwa polskiego.

Długoletnia historia polskiego wychodźstwa ściśle się wiąże z historią narodu. — Każda bowiem fala wychodźcza odpływała z ziemi Polski w tragicznych dla niej okolicznościach. Miały one zawsze polityczne lub "gospodarcze" przyczyny, zawsze również dotkliwie sięgające do podstaw bytu narodu.

Każda walka o wolność zmuszała jej uczestników do opuszczenia ojczyzny.

W każdej politycznej fali wychodźstwa polskiego, żołnierze stanowią zasadniczy trzon ideowy. — W imię wolności walczyli z najeźdźcą jak najbardziej, ofiarnie. Po walce przez długie lata ponosili wszystkie trydy życia na obczyźnie.

W tym czasie w Polsce zwycięscy najeźdźcy — z dzisiejszym włącznie — wprowadzali w życie swój polityczny program. — Przedewszystkim rozprawiali się z ideowymi, czynnymi bojownikami o wolność, ażeby zdławić ducha oporu. Po podcięciu moralnych podstaw normalnego rozwoju naszego narodu, przystępowali do rujnowania podstaw materialnych. Sądziły że w warunkach nędzy i upadku zaniknie myśl o wolności a poczucie pełnej świadomości narodowej zamrze. — Moralnych celów nie osiągnęli, lecz gospodarczo doprowadzili Polskę, jeżeli nie

do zupełnego upadku, to bezsprzecznie do wielkiego застоju.

Pierwsza wojna światowa do reszty zrujnowała wyjąłwione gospodarczo ziemie polskie. — A gdy naród po wiekowych zmaganiach i zmudnych wysiłkach zdobył wreszcie wolność, musiał budować wszystko od podstaw. — Krótki okres międzywojennej niepodległości nie zdołał stworzyć należytego dobrobytu jakim się od lat cieszyły narody rągodnie.

Nowa klęska ostatniej wojny oddała, znowu pod obce panowanie, Polskę wykrwawioną i wyniszczoną do granic zupełnej nędzy. Miasta wysoko przed sobą, popularyzując jej sprawę wśród obcych. — Nie pozwalają im zapomnieć o niezłatwionej sprawie niepodległości.

★

Wychodźcy zawsze unoszą ze sobą ukochanie ojczystej ziemi. Stawiają ideał wolności jak najwyżej i imię Polski jak sztandar niosą wysoko przed sobą, popularyzując jej sprawę wśród obcych. — Nie pozwalają im zapomnieć o niezłatwionej sprawie niepodległości.

Idąc przez obce kraje poznają nowe ustroje społeczne, nowe systemy rządzenia i sprawiedliwości społecznej. — Bogactwa swą wiedzę o życiu, o nauce, sztuce i postępie techniki. — Bogaci w nowe myśli, idee i programy społeczne, pragną z tymi zdobyczami powrócić do kraju i oddać je w służbę narodowego postępu. Dlatego śpiewali i śpiewają za Wybickim "jeszcze nie zginęła, póki my żyjemy".

Tak zwana "wielka emigracja" z czasów Czartoryskiego, Lelewela, Mickiewicza, Krasińskiego i Słowackiego, — zetknęła się na zachodzie z bogatym w nowości prądem etycznym, estetycznym, naukowym i literackim końca epoki romantycznej. Z tej więc emigracji wywodzą się początki naszej nowoczesnej wielkiej literatury, filozofii i nauk historycznych. — Z literatury spływały na naród wielkie idee. Pogłębiało się uświadomienie szerokiego mas narodu. Rosło poczucie solidarności w wysiłkach o wolność na gruncie podniesienia skali życia umysłowego do należytego poziomu wraz z postępowym układem społecznym. Powstały w kraju liczne jawne i tajne stowarzyszenia i biblioteki. Poczucie dumy narodowej nabrało szlachetnych cech powszechnego patriotyzmu.

Wychodźcy biorąc udział w życiu postępowych narodów, poznawali nowe podstawy ustrojowe życia gospodarczego. Uczyli się w różnych gałęziach przemysłu i handlu. — Prądy te przenikały do kraju zwalczając wygody, sprzedajność i zacofanie. Na to miejsce wybijał się szacunek dla nauki, przedsiębiorczości i praktycznego czynu. Liczne szeregi myślącej młodzieży porzucały balast jełowego sentymentu, dla zainteresowań naukami praktycznymi. —

Poczęto przebudowę systemu gospodarstwa rolnych wedle wzorów zachodniego farmerstwa. — Organizowano spółdzielność rolną, handlową i rzemieślniczą.

Nasi w Ameryce dorabiając się powracali, lub pomagali swoim w kraju. Kapitały te podniosły tysiące gospodarstw wiejskich na wyższy poziom; powstały też nowe osiedla wiejskie i podmiejskie.

★

Przybyliśmy do Australii w okresie jej intensywnego rozwoju. Zastaliśmy państwo wysoko uspołecznione ze wszystkimi ulepszeniami i świadcząciami jakie wyeliminowały niezarodność i ubóstwo. Miasta nowoczesnie rozbudowane, połączone sprawną komunikacją powietrzną, lądową i morską. Bogate szpitalnictwo i wysoka higiena życia. Bezpłatne szkolnictwo powszechne i zawodowe, bardzo podniosły ogólny poziom wykształcenia.

Powszechna wysoka stopa życia stawia Australię w rzędzie najbogatszych społeczeństw świata.

Całe to gospodarstwo narodowe zbudowano twardym, nieustępliwym wysiłkiem kilku pokoleń, budując od podstaw cały system urządzeń społecznych i ustrojowych.

— Wojny nie nawiedziły tego ładu a naturalne bogactwa sprzyjały rozwojowi. Lecz inne społeczeństwa znalazły się w podobnych warunkach, wegetowałyby bez wysiłku i bez ambicji osiągnięcia obecnego poziomu Australii.

Ogólnie mówiąc jesteśmy świadkami szybkiego rozwoju cierpliwego i wytrwałego narodu. — Duży umiar wypowiedzania się przy wolności myśli i słowa, są moralną podstawą dalszego rozwoju nowoczesnej demokracji tego kraju, w przeciwstawieniu do rozkładowych prądów Wschodu.

Prądy te od wieków naciskają na Polskę i przenikają do psychiki narodu, sącząc prymitywizm wschodniego fatalizmu. Nie budują one podstaw fizycznego bytu, lecz podniecają wybitnie emocjonalną stronę życia.

W nieokiełznanym emocjonalizmie spala się każdy zamiar zanim dojrzeje w czyn. Takie trwonienie energii i myśli ludzkiej towarzyszy wszystkim procesom, gdy dobro jednostki społecznej nie jest celem, lecz tylko pustym hasłem dla grup, czy jednostek, żądnych panowania.

★

Ostatnia nasza fala wychodźcza osiągnęła wysoką cyfrę. Około 250 tysięcy Polaków pozostało poza Polską.

* Do tej pory najpoważniejszym sukcesem emigracji jest fakt, że wszystkie jej tezy polityczne i wszystkie protesty okazały się w całej pełni słuszne.

Poświęcenie Polski wraz z resztą Europy środkowo-wschodniej dla utrzymania pokoju, okazało się trudnym do naprawienia błędem. — Ustępstwa nie zaspokoili programu politycznego zaborcy, lecz go poszerzyły według jego imperialistycznego apetytu. Przekracza on wszystkie przewidywania polityków zachodnich. — Zamiast zgody i pokoju, zapanował jeszcze większy szal zadrążeń i walk podsyconych przez ten sam rosyjski imperializm.

Emigranci niosąc pomoc swym rodzinom w kraju, przynoszą ulgę społeczeństwu zagrożonemu w skrajnym ubóstwie.

W Ameryce, w Anglii i we Francji polskie ośrodki kulturalne współpracują ściśle z zachodnimi centrami nauki, literatury i sztuki.

Tysiące młodzieży kształci się na wyższych uczelniach, lub praktycznie zdobywa przydatne zawody.

Nasi uczeni pracują i uczą na uniwersytetach. — W ciągu dziesięciu lat wydano dziesiątki polskich prac naukowych i literackich w obcych językach.

Rada Naczelna Polskich Organizacji w Australii

Grudzień 1957 r.

Wielce Szanowny Panie Prezesie.

Z racji 10-tej rocznicy przybycia do Australii dzielnych żołnierzy Brygady Karpackiej, spieszą z radością przesać w imieniu Prezydium Rady Naczelnej, na ręce Pana Prezesa, wiele najlepszych życzeń, aby tak zasłużona organizacja Pańców, nadal kroczyła drogą znakomitego rozwoju, dla dobra zrzeszonych

w Związku Kolegów i naszej społeczności polskiej.

Pragnę dać wyraz głębokiemu przekonaniu, że Brygada Karpacka, duszą i sercem wierna swej wielkiej tradycji, nadal będzie tą potężną siłą moralną, na której może się oprzeć Polonia Australijska, i nadal będzie zawsze gotowa do dalszego wspólnego wysiłku w nieustającej walce o przywrócenie wolności Ojczyźnie naszej.

Panu Prezesowi i wszystkim Kolegom składam wyrazy prawdziwego poważania i przesyłam jak najserdeczniejsze żołnierskie pozdrowienia, oraz Szczęść Boże w każdej dziedzinie Ich pracy.

Generał Juliusz Kleeberg
Prezes

Rady Naczelnej P. O. w Australii

— 0 —

OD REDAKCJI

Dokończenie.

Powstało szereg poważnych polskich pism historycznych, politycznych i literackich. — Polska nauka i literatura spopularyzowały wśród obcych dobre imię polskiej kultury. — Dzieła nauki i pisma literackie i polityczne przenikają do kraju budząc tam nowe postępowe prądy i kierunki myślenia. — Rola emigracji jest tam coraz to lepiej oceniana.

Narody zachodnie stykają się z pracującymi i żyjącymi wśród nich Polakami, poczynają nastawiać ucha na ich żądania polityczne i rozumieć je. Nie widzą powodów dlaczego nasz naród ma pozostawać na łasce silnego barbarzyńcy. — Polacy w Ameryce przez swych posłów i senatorów i przez swoje narodowe organizacje wybitnie pomagają sprawie polskiej. — Pomagają też bezpośrednio finansowo czerpiąc z własnych zasobów lub też wpływają na rządy w kierunku niesienia pomocy narodowi polskiemu.

Zmęczeni walką o byt lub długoletnia tęsknotą do kraju, często odmawiamy emigracji wszelkiego znaczenia i wartości. — Trzeźwo jednak roztrząsając to zagadnienie, musimy dojść do bezstronnych konkluzji. Również bezstronnie i jasno musimy spocierać na wartości narodów wśród których żyjemy.

Nasza egzystencja, praca i współpraca z szerokim światem otwiera nam oczy na sprawy jakich przedtem nie znaleźliśmy. Tak i narodom nasza emigracja wnosi wartości jakich sami nie doceniamy. Obcy je jednak widzą i uznają, jeżeli mamy możliwość je okazać, wychodząc poza własne ścisłe narodowe koła ośrodków emigracyjnych.

Do przewyciężenia wszelkich wewnętrznych oporów na wychództwie, potrzebne są silne nerwy, które dają opanowanie i możliwość należytego a spokojnego spojrzenia na sprawy jakie nas otaczają. Dają one też niczym niezastąpioną siłę jako podstawę powodzenia własnego. — Opanowanie gromadzi kapitał zaufania jakie polski wychodźca długo i uparcie zdobywa wśród obcych dla siebie, dla Polski i jej politycznego wyzwolenia.

ARCYBISKUP TASMANII, Ks. Dr. GUILFORD YOUNG
NA OPLATKU KARPACKIM W HOBART

POLSKIE DZIECI W HOBART

Kochani Koledzy,

W 1957 roku obchodzicie dziesięciolecie swego osiedlenia się w Australii. Z żołnierzami tego kraju szczególnie ściśle związała się Samodzielna Brygada Strzelców Karpackich w czasie swych walk o Tobruk. Ceniliśmy ich męstwo, zawsze przyjazny, a niejednokrotnie nawet serdeczny stosunek do polskich żołnierzy, ich szczerą i bezpośredniość w obcowaniu. Tradycja tej przyjaźni jest trwałą i przejdzie jako cenny wkład do historii stosunków wzajemnych obu narodów.

Byli żołnierze S.B.S.K. uzyskali pierwsi, jako wyróżnienie wobec innych, prawo osiedlenia się w Australii.

Dziesięciolecie tego osiedlenia się zbiega się z piętnastolecie zakończenia przez Brygadę epopei jej walk pustynnych jak również rozwiązania Brygady i przekształcenia jej w Dywizję Karpacką.

Nie przesądając sądu historii, przypomnijmy sobie warunki, w jakich Brygada wykonywała przed piętnastu laty swój żołnierski obowiązek wobec Kraju i narodu. Miała ona zaszczyt być jedyną walczącą jednostką wojska Rzeczypospolitej. Znaczenie więc jej walk było wielkie nie tylko ze względów taktycznych lub operacyjnych.

Kampanie poprzednie, wrześniowa, norweska i francuska, w których ciężko i nieraz bohatercko walczył żołnierz polski, skończyły się przegraną.

Spółceństwo polskie w Polsce, nie ochłonawszy jeszcze z klęski 1939 roku, wstrząśnięte zostało znowu kapitulacją Francji w roku 1940.

Ustały walki na zachodzie Europy, a wojska niemieckie zalewały nadal Polskę. Zenitu sięgały ich powodzenia właśnie na przełomie 1941 i 1942 roku. Jedyne ognisko walki, gdzie Wielka Brytania, wspierana przez Dominia, a zwłaszcza Australię, stawiała czoło przewadze osi — gorzało w Libii — ściągając uwagę krajów ciemionych przez Niemcy oraz całego świata.

Udział nasz w tych walkach był z wielkim napięciem śledzony przez społeczeństwo w Polsce. Sądzę, że nie zawiedliśmy jego nadziei i zaufania.

Minęło 15 lat.

Polska znajduje się w środku morza barbarzyństwa sowieckiego. Naród nasz przeciwstawia się jego zalewowi. Odporność Jego jest godna najwyższego podziwu, podobnie jak przed 15 laty.

Część tych, co brali udział w pamiętnych walkach Brygady, złożyła swe życie w ofierze Ojczyźnie i sprawie Jej niepodległości, część nieznaczna wróciła do Polski i dzieli ciężki wciąż jeszcze los całego narodu.

Znaczna większość nas, żyjących uczestników walk Brygady, znajduje się na obczyźnie, rozproszona po wszystkich częściach świata. Na nas ciąży obowiązek pracy dla narodu i ulżenia jego dołu, z którego wykonania będziemy zdawali kiedyś rachunek.

Niech więc każdy z nas stanie w przyszłości wobec sądu opinii polskiego społeczeństwa z przeświadczeniem, że się nie sprzeniewierzył pamięci poległych kolegów, tradycji walki o niepodległość, do której S.B.S.K. wniosła swój skromny wkład, obowiązkowi wobec Ojczyzny i naszego wielkiego Narodu.

Może w Polsce zapanowuje przedświt Wolności. Oby rok bieżący przyniósł nam nadzieję na ukazanie się Jej w całym blasku.

Stanisław Kopański

Londyn, 1957 r.

Z Ameryki donoszą...

nia 2-go maja b.r. w senacie, a dnia 3-go maja w Kongresie Stanów Zjednoczonych rozpoczęły się debaty nad sprawą udzielenia Polsce pomocy finansowej.

Debata poprzedzona w Kongresie uczeniem rocznicy polskiej Konstytucji 3-go maja. — Przemawiało dziesięciu senatorów i siedemnaście posłów. — Na sesji w dniu 3-go maja przemawiali polscy członkowie komisji T. Majchrowicz i A. O'Koński.

Wypowiedzi poniżej kilka wypowiedzi wykańczonych senatorów świadczą, że obecny świat polityczny bardzo się interesuje sprawami polskimi.

Senator Saltonstall między innymi powiedział:

„Każdy naród polski nie uzyskał gorąco upragnionej wolności, sytuacja nie uległa pewnej poprawie. Dowodem na to jest zezwolenie na prywatne obchody Konstytucji 3-go Maja. Dumny jestem, że nie przemawiać w senacie z okazji tej rocznicy. Zasady wyłożone w konstytucji z 3-go maja 1791 roku szanowane przez polski naród polski, znowu staną się naszym prawem tego kraju.”

Przemówienia senatora Flandersa narzucił:

„Nadszedł czas gdy pomoc udzielona Polsce mogłaby osłabić rządy Moskwy. Wzrastająca się okazja jest pełna różnych szans, ale jeżeli mądrze wykorzystamy, możemy przyczynić do szybszego wyzwolenia naszego narodu polskiego”.

Senator Green powiedział: „...wierzę, że Polska będzie wolna i niepodległa i zajmujące miejsce w rodzinie narodów.” — Z przemówienia senatora Smitha. „Polska może z dumą patrzeć na swoje osiągnięcia w 1956 roku, do których doszła nieustanną walką przeciwko niemu. Mam na myśli bohaterstwo Polaków w Poznaniu w 1956 roku.” Senat tak zakończył swe wypowiedzi:

„Wierzę że cały naród amerykański i dzisiejszy łączy się z nami w wyrażeniu przyjaźni dla narodu polskiego. — W nieunikniony upadek mocarstwa sowieckiego i wyzwolenia się z pod panowania sowieckiego znajdzie Polskę w pierwszym u nas drodze do wolności.”

Wskazaniem tych obrad było udzielenie Polsce kredytu na zakup potrzebnych materiałów i towarów.

W czasie tej akcji na rzecz Polski gen. Kopański przebywał w Ameryce zainicjowany przez Związek Karpaczycy i go i Milwaukee. — Po przylocie z Londynu powitali go na lotnisku prezes Komitetu Polonii Amerykańskiej mecenas Kazimierz i delegacja Związku Karpaczycy z prezesem Leonem Bonderem na czele.

Względem na tocząca się w kołach parlamentarnych i rządowych sprawę pomocy finansowej obchody trzecimajowe przybrały formę obchodów i uroczystej manifestacji narodowej.

W dniu 3-go maja, po raz pierwszy w historii Ameryki, wzięły udział w obchodach armii amerykańskiej i policji państwa w Chicago. Dowództwo 5-tej armii delegowało majora K. Lenarda do towarzyszenia gen. Kopańskiemu. — Wychód w parku Humboldta w Chicago

przybyło — oprócz posłów narodowości polskiej — 25 senatorów i posłów amerykańskich. — W obchodzie wzięło udział 130 tysięcy ludzi. W tym wiele tysięcy ze społeczeństwa niepolskiego, oraz liczne delegacje związków politycznych i społecznych.

Do 125 tysięcy zebranych przemówił gen. Kopański. Na zakończenie przemówienia powiedział (podajemy za Dziennikiem Związkowym):

Ażby Polskę można było nazwać niepodległą, muszą być spełnione dwa warunki podstawowe:

1. Naród musi sam wyłonić władzę na drodze wolnych wyborów, których ostatnio w Polsce nie było.

2. Władza ta musi posiadać swobodę prowadzenia własnej polityki zagranicznej.

Zadanie z tych warunków nie jest spełnione.

Trwałość polskiej niepodległości tylko wtedy może być niewatpliwa, gdy z Polski i z Niemiec Wschodnich wyjdą wojska sowieckie. Polska jest bowiem w tej chwili nawet nie na skraju obszaru sowieckiego, jak Czechosłowacja, Jugosławia lub bohaterkie Węgry, lecz w jego środku, otoczona przez kilkadziesiąt rosyjskich dywizji.

To że ciężka ręka rosyjska trochę osłabiła nacisk na Polskę, jest owocem patriotyzmu, uporów i ofiarności Polaków w kraju. Wojenna emigracja polska, licząca przeszło pół miliona, rozrzucona po świecie całym, starała się dopomagać braciom w Polsce.

Zadania jej przypadające w walce o wolność i niepodległość Rzeczypospolitej w dzisiejszej sytuacji międzynarodowej można by bodaj streścić w następujących kilku punktach:

1. Starania o pomoc w podźwignięciu gospodarczym Polski z ruiny spowodowanej wojną i dwunastoletnimi rządami komunistycznymi. W tym miejscu chciałbym podkreślić wdzięczność naszą prez. Rozmarkowi za jego zabiegi o tę pomoc.

2. Uświadczenie opinii publicznej i rządów krajów wolnego świata o konieczności uniemożliwienia Związkowi sowieckiemu interwencji dla przesądzenia losu narodu i państwa polskiego.

3. Oddziaływanie na gruncie międzynarodowym, aby stworzono warunki do odzyskania niepodległości przez Polskę i inne narody Europy Środkowej i Wschodniej.

Warunkami tymi są między innymi: wycofanie wojsk sowieckich z Polski i Niemiec oraz poparcie granicy na Odrze i Nysie Łużyckiej.

4. Zanim to nastąpi, popieranie wysiłku Narodu Polskiego w Kraju w utrzymaniu i rozszerzeniu uzyskanej częściowej swobody w dziedzinach gospodarczej, kulturalnej i duchowej.

5. Bezstronne informowanie wolnego świata o położeniu w Polsce oraz Polski — o sytuacji międzynarodowej.

6. Organizowanie intensywnej pomocy dla Polaków w Kraju i dla przybywających z Rosji repatriantów lub wysiedleńców z polskich ziem wschodnich zabranych nam przez Sowietów, z odebranego nam Lwowa i Wilna.

Nasza kula ziemiska została podzielona na dwie części. Jedną, którą podobli Związek sowiecki, reprezentuje niewola, fałsz, okładę, kłamstwo i barbarzyństwo. Drugą — której przewodzą demokracje zachodnie, a przede wszystkim najpotężniejsze państwo demokratyczne Stany Zjednoczone — hołduje wolności, prawdzie i ideałom chrześcijańskim.

Narody podbite przez Sowietów, a więc i naród polski, wierny swej tysiącletniej tradycji, zwracają swe oczy ku Zachodowi, ku Stanom Zjednoczonym, czyli pełnej wiary i nadziei. Polacy wierzą, że ich oredowidkiem będą Amerykanie polskiego pochodzenia i mają nadzieję, że im oni dopomoga.

Zadanie Wasze jest wielkie i podniosłe. Miliony Amerykanów polskiego pochodzenia zyskują coraz większy wpływ na opinię współobywateli oraz na rząd swego kraju.

Rola przywódców waszych organizacji z tak zasłużonym w swej pracy dla Was i dla sprawy polskiej — prezesem Rozmarkiem na czele jest olbrzymia, tak samo jak i rola kongresmanów polskiego pochodzenia.

Wykonali oni i wykonują nadal na tym polu wspaniałą pracę, a naród polski stara się śledzić ją bacznie i rezultaty jej oceni wdzięcznym sercem. Gdyby mógł do Was się zwracać napewno przesłał by Wam serdeczne „Bóg zapłać”, Wam — spadkobiercom tradycji Pułaskiego i Kościuszkii.

Wieczorem 6-maja licznie zebrani goście i Karpaczycy przybyli na bankiet urządzonej przez Związek Karpaczycy.

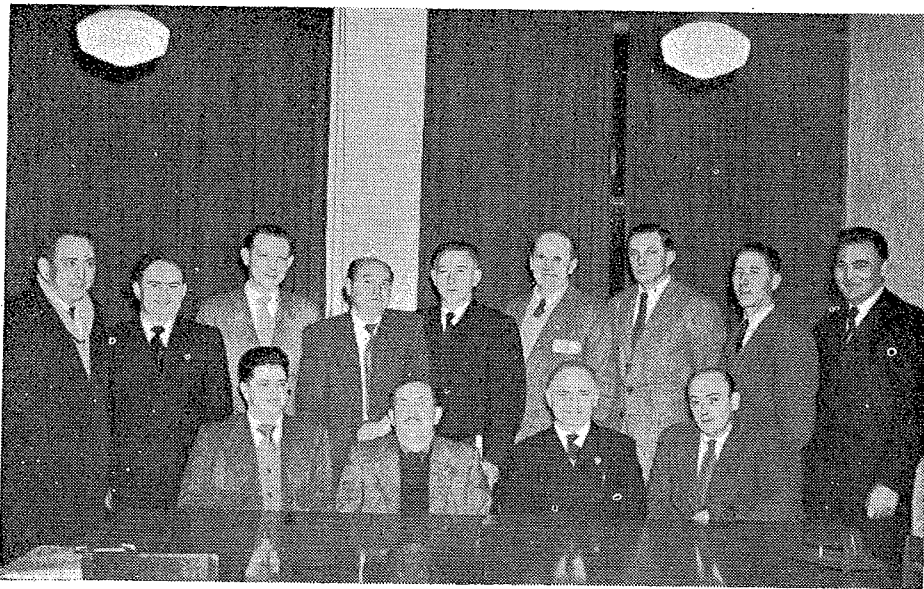
General Kopański, rozpoczynając swe przemówienie, wzruszonym głosem dziękował swym kolegom broni za pamięć. „Ludzie starsi, którzy dużo przeszli w życiu — mówili generał Kopański — mówią o chwilach specjalnych wzruszeń. Do takich właśnie chwil zaliczam dzień pochmurny w Londynie, w którym otrzymałem od Was zaproszenie wzięcia udziału w dzisiejszej uroczystości — powiedział gen. Kopański.

„Byłem wzruszony, że po tylu latach, tu w Ameryce żyją Karpaczycy, którzy pamiętają wspólnie przeżyte chwile i którzy głęboko odczuwają wspólną więź wojskową. „Jaka to więź — zapyta się — niejednen cywil. To wspomnienie Tobruku, to słona woda, wikt puszki, suchary, wiatr pustynny, nieznośny skwar słoneczny. Wszystko to — to przykre wspomnienia, a jednak te wspomnienia łączą nas wszystkich i przyczyniają się do więzi wojskowej. Złączeni jesteśmy wspomnieniami wspólnej walki o wspólne ideały, dla wspólnych celów i przeżytych razem wrażeń z tych najwznioślejszych chwil naszego życia.

Cofając się myślą wstecz do roku 1939 — generał Kopański nawiązał do dziejów brygady karpackiej. „Żołnierz brygady karpackiej — którego cechowało poczucie dumy narodowej w szlachetnym znaczeniu tego słowa (a nie szowinistycznym) — przedzierał się przez góry, lasy, granice, ażeby znaleźć wojsko polskie, ażeby walczyć za Polskę. Walczył na różnych frontach, w różnych krajach a walka w Tobruku to nie była walka dowódców — ale wojną żołnierzy i ich młodych dowódców. gdyż żołnierz zdobywać się musiał na własną inicjatywę ażeby wyjść zwycięsko z tej walki.

Generał Kopański następnie nawiązał do dnia 3-go maja 1942 roku, gdy Polacy z dwóch części świata — bo z piasków af-

(Dokończenie na stronie 14.)

GRUPA CZŁONKÓW KLUBU KARPATCZYKÓW w MELBOURNE

CZŁOKOWIE Klubu Karpaczków w Melbourne

J. Betka; S. Bohdziewicz; J. Czyżowicz;
A. Dobija; M. Dziedzina; S. Fibakiewicz;
A. Filipczuk; A. Hartwig; S.K. Jandzis; F.
Kamiński; N. Klings; J. Kościeszka; Z. Ko-
zień; J. Kraus; M. Kuczyński; J. Kurpierz;
J. Kuzia; S. Lachman; J. Macioszek; M.
Macko; J. Michalik; C. Mielecki; M. Nie-
wiadomski; J. Nowak; F. Ogonowski; A.
Osowiecki; E. Pawłowicz; M. Piaskowski;
A. Pietrzak; M. Podolański; W. Pruchnie-
wicz; M. Rojewski; C. Rymanowski; B.
Singler; Z. Sobisiak; J. Talaśka; S. Wer-
ber; H. Woźniak; M. Urbański; S. Zaręba;
K. Zjawin; K. Żylak.

Z Ameryki donoszą...

Dokończenie.

rykańskich i mroźnych obozów syberyjskich jak z Kotłomy, Warkuty, itd., stanęli na przeciw siebie, ażeby walczyć ramie przy ramieniu dla Polski. W dniu tym powstała 3-cia Dywizja Strzelców Karpaczkich, która podobnie jak Brygada Karpacza zapisała się chwalenie w dziejach polskich.

Generał Kopański z rozrzewaniem wspominał wspólnie przeżyte chwile i walki, rozpamiętując najważniejsze etapy tych walk.

Pod adresem byłych żołnierzy i nowoprzybyłych — generał Kopański — wzywał

wszystkich ażeby współpracowali z organizacjami polskimi dla dobra sprawy polskiej.

"Kiedyś Polska gdy powstanie znowu wolna i niepodległa" — mówił generał Kopański — będzie miała specjalne Muzeum Polonijne. Znajdą się w nim wówczas nazwiska bojowników Polonii Amerykańskiej o wolność dla Polski jak prezesa Karola Rozmarka, kongresmana O'Końskiego i wielu wielu innych, którzy w obecnych warunkach mogą najbardziej skutecznie walczyć na odcinku sprawy polskiej".

Następnie przedstawiono zebranych wybitnych gości zasiadających przy głównym stole j.n.; — prezes SPK z Milwaukee p. Brzeziński; prezes SPK im. 2-go Korpusu p. W. Zaleski; prezes Koła Chicago SPK i wiceprezes Wydz. Kongresu major Józef Skwarnicki; kolektor cel portu miasta Chicago Franciszek Peska; kongresman Alvin O'Koński; prezes Zw. Nar. Pol. i prezes Kongresu Pol. Amer. mec. Karol Rozmarek; generał Stanisław Kopański; przewodniczący bankietu p. Wład. Szlag; ks. Franciszek Mysko; Jan Olejniczak, honorowy prezes Z.P.R.K. i skarbnik Rady Polonii; red. Roman Puciński prezes Wydz. Kongresu P.A.; wiceprezesa ZNP p. Franciszka Dymek; Wanda Rozmarkowa, żona prezesa ZNP; prezes Koła Karpaczków Leon Boder i sekr. gen. ZNP p. Józef Foszcz.

Z Nowej Zelandii

Nowa Zelandia,
Auckland, styczeń 1957.

Do

Zarządu Związku Samodzielnej Brygady Strzelców Karpaczkich, Oddział Australia.

Szanowny Panie Prezecie i drodzy koledzy,
Z uczuciem prawdziwej radości bierzemy symboliczny udział w obchodzie 10-ciolecia naszego przyjazdu do Australii. Przesyłamy nasze gorące życzenia dalszego rozwoju i jak najlepszych wyników pracy dla Waszego Wydawnictwa "Pamiętkowej Jednodniówki."

Początki organizacji były, oczywiście trudne. Przykre warunki klimatyczne i koszarowe, tryb życia podobny do Legii Cudzoziemskiej.

Rozkład zajęć był dziwny: Pobudka 3.30, przerwa obiadowa 9.30 — 4.30, koniec zajęć o 6.00. Wyżywienie było dosyć egozyczne, dyscyplina — przesadnie surowa.

Idea powołania do życia Związku S.B.S.K. skupiająca w swych szeregach uczestników drugiej wojny światowej, zrodziła się z tragicznego dla Polski, roku 1945 po Jaicie, będącej symbolem zdrady sprzymierzonych wobec Polski, Związek S.B.S.K. bezpośrednio po demobilizacji stanął wobec trudnych warunków życia, nie znając wówczas bliżej swojego kraju osiedlenia.

W dziesiątym roku istnienia, Związek skupia około tysiąca członków na terenie

Australii, okresy ciężkiej próby życia są już poza nami.

Związek S.B.S.K. posiada kontakty ze wszystkimi krajami osiedlenia poza Europą, w których się skupia cała brać karpacza. W skromnym skrócie ujmuję 10-cio letni dorobek pracy i wysiłków Związku, który przez dwa pierwsze lata wydawał gazetkę "Wiadomości Polskie", będąc w stałym kontakcie z członkami w różnych krajach. Ambicją Związku jest ten dorobek powiększyć, Związek S.B.S.K. rozbudować, aby w oparciu o świadome swych zadań społeczeństwo uchodźcze wnieść jak największy wkład do walki wszystkich Polaków w świecie o odzyskanie wolności Polski.

Obchodząc dziesiątą na ziemi australijskiej 10-ciolecie swego istnienia może Związek S.B.S.K. spoglądać z uczuciem zadowolenia na swą chlubną przeszłość, ale jednocześnie mieć wzrok utkwiony w przyszłość.

Członkowie Związku wierzą, że w księdze ich żywota brak jeszcze ostatniego rozdziału, jakim będzie uwieńczenie ich żołnierskiego trudu i znoju, gdy Polska powstanie znowu z niewoli jak powstała w 1918 roku.

Ta wiara spaja nas i łączy z wielomilionową rodziną Polonii zagranicznej.

/-/ Henryk Torbus
Prezes Koła S.P.K.

Auckland, Nowa Zelandia

Dalej przedstawiono urzędników i urzędniczą Zarządu Centralnego ZNP (wymienionych na początku sprawozdania) jak i bardzo długą listę wybitnych gości, przedstawicieli licznych organizacji kombatanckich, polonijnych, osobistości ze świata politycznego itd.

Przewodniczący Szlag odczytał telegramy z życzeniami nadesłane przez: — gubernatora stanu Illinois Wm. Stratton; mayorę miasta Chicago Richard J. Dalej; skarbnika miejskiego Morris B. Sachs, oraz prezesa Rady Polonii Amerykańskiej sędziego F. X. Świetlika.

Odśpiewaniem "Roty Konopnickiej" zakończono ten miły bankiet, który był prawdziwą wieczornicą żołnierską.

Cała prasa polska w Ameryce przez dwa miesiące poświęcała dużą część swego nakładu historii Brygady karpaczkiej i jej dowódcy zamieszczając dużo fotografii z przeszłości i teraźniejszości

Na zakończenie swego pobytu w Ameryce generał Kopański wziął udział w uroczystościach wojskowych w sławnej szkole wojskowej w West Point. W dniu tym, 28 maja 1957 roku, generał miał możliwość złożyć część pamięci generała Kościuszki pod jego pomnikiem jaki się znajduje w centralnej części szkoły w West Point.

TAK SIĘ ZACZEŁO...

DZIENNIK POLSKI I DZIENNIK ŻOŁNIERZA

Londyn, 25 lipca 1947

AUSTRALIA ZATRUDNI ŻOŁNIERZY POLSKICH

Dla żołnierzy polskich, którzy walczyli i Tobrukiem, otwiera się natychmiastowa żność emigrowania do Australii.

rząd australijski nie zapomniał o towarzyszach broni, którzy walczyli w Afryce północnej w ramieniu z Australijczykami. Iwowa, zawarta pomiędzy władzami brytyjskimi i australijskimi, przewiduje natychmiastowe przewiezienie żołnierzy, którzy oszli się ochotniczo do pracy przy budowie wielkiej tamy wodnej w Tasmanii.

Do pierwszej grupy, która ma wypłynąć do Australii już około 21 sierpnia 1947 roku jest za 4 tygodnie, potrzeba 280 niekwalifikowanych robotników kawalerów, żących obecnie w PKPR, byłych uczestników walk pod Tobrukiem. Granica wieku nosi 45 lat. Młodszy mają pierszeństwo, życy muszą poddać się badaniom lekarza, przeprowadzonym wspólnie przez lekarzy australijskich i brytyjskich.

Australia przewiduje w bliskiej przyszłości zapotrzebowanie na różne kategorie robotników wykwalifikowanych, przy czym uszczętni będą też ludzie, posiadający żo i dzieci. Przewidywane jest, że dalsze sporty odpłyną do Australii w końcu r.b. na początku roku 1948.

Biuletyn PKPR Nr. 8 który podaje oficjalnie powyższe informacje, wyjaśnia również warunki życia i bytu na Tasmanii i zęgłowie warunki kontraktu, zawierane-

go z emigrantami.

Kraj, w którym mają pracować ochotnicy polscy, przypomina szkockie Highlands, jest jednak bardziej zalesiony. Robotnicy mieszkać będą w drewnianych barakach po dwóch w jednym baraku. Baraki posiadają prysznic z gorącą i zimną wodą. Opłata tygodniowa za kantynę 23 szylingi, którą prawie pokrywa tzw. dodatek obozowy, w wysokości 21 szylingów tygodniowo, płatny poza zwykłymi poborami.

W obozach istnieją świetlice, tereny sportowe, czytelnia, kantyny itp. Praca trwa 44 godziny tygodniowo i 5 dni w tygodniu.

Robotnicy mogą spędzać weekendy — od piątku wieczór do niedzieli wieczór — w miastach Tasmanii: Hobart, albo Launceston.

Płace robotników wynoszą tygodniowo: Robotnicy niewykwalifikowani od £ 5.10.0 do £ 5.16.0 Cieśle — £ 7.4.0 Kierowcy buldozerów £ 7.5.0 Pełne płace należą się za tydzień nawet jeżeli zła pogoda (deszcze) uniemożliwia częściowo pracę.

Australijskie związki zawodowe zgodziły się na przyjmowanie tych cudzoziemców, którzy posiadają będą odpowiednią kwalifikację.

Wszystkie zgłoszenia i zapytania o informacje kierowców należy do Inspektoratu Generalnego PKPR drogą służbową.

swą wiedzę o tym dalekim kraju.

— No, a gdzie ta Tasmania?

Rudy pokazuje mi brudną plamę z dziurą poniżej ładu Australii.

— Co? Tam nic nie ma!

— Ale dzisiaj rano jeszcze była. Wydrapali brudnymi paluchami!

Tasmania, Hobart, z praktycznej wiedzy pamiętam puszki dżemów i kompotów, które fasowaliśmy z "depo" australijskiego, z napisem "I.X.L. Jones, Hobart".

Z lat szkolnych, przypominam sobie atlas ras i narodowości. Czarny człowiek o kręconych włosach i płaskiej kwadratowej twarzy — to Tasmańczyk. Rasą na wymarciu, albo już wymarła.

Ogółem niedużo tej wiedzy jak na kraj przysięgłego osiedlenia.

Ale jak się chce wszystko dokładnie wiedzieć o Tasmanii to są tu ludzie którzy już tak jakby tam mieszkali, tak wszystko wiedzą i wiadomościami chętnie się dzielą nawet bez opłaty.

Podchodzi bliżej, Jasio D. z naszego pułku. Koło niego grupa wojaków z Tobruku. Znajac Jasia i jego zasób wiedzy, nie zbliżam się nawet. Po co Jasia peszyć. Niech sobie użyje.

Opodal drugi mówca, głosem i wzrostem góruje nad słuchawcami.

Dalej jeszcze jedna grupka dość spora nawet. Podchodzi bliżej. "Oświaty kaganiec", nikłego wzrostu, o szybko biegających małych oczkach z przebiegłym wyrazem twarzy, leje na beton, jakby to powiedział jeden z mych kolegów. — Niech leje — wolny kraj — każdemu wolno. Tak jakby niedzielne popołudnie w Hyde Park'u.

— 0 —

Chipenham — była kolonia nudystów. Olbrzymi park z porozrzucanymi bezwładnie barakami — beczkami. Piękne to miejsce przypadek wybrał na ostatni nieoficjalny zjazd Brygady.

Setki żołnierzy ze wszystkich oddziałów Wojska Polskiego. Przewaga liczebna "Świerków" 3-iej D.S.K., widzi się i "Ramie pancerne" 2-iej dyw. panc., "Zubra" 5-tej dyw., "Gryfa" Bazy, czy "Skrzydło husarskie" 1-szej dyw. panc. Nawet pomiędzy zieloną armią, odcinają się plamy mundurów lotniczych i spadochroniarzy.

Z pułku zebrała się dość spora grupka. Wieczorem wszyscy jak jeden mąż w kantinie obozowej. Zaczynają się wspomnienia, Celebryje były szef 2-go szwadronu Leon. Odchodzą kolejki. A Leon wyjątkowo płaci.

— 0 —

Zaczynają swe urzędowanie przeróżne komisje: lekarska, demobilizacyjna, selekcyjna — i kto już je tam wszystkie pamięta.

Z setek wybrano 280. Przedstawiciel rządu Tasmanii przeprowadza z każdym krótki wywiad, Czeka nas praca w Hydro-Electric Commission.

Jaka? — Teraz, po kilku latach, każdy z nas już wie. Ale wtedy — co za złudzenia. Dwa lata kontraktu. Miny trochę rzędna, ale to przecież tylko dwa lata. Jakoś się przetrzyma.

— 0 —

Wyskakuję na kilka dni do Londynu. Pobuszować ostatni raz. Łażę po kęsgarniach, sklepach z antykami i samotnie żegniam Londyn, Anglię i Europe oraz całe poprzednie życie.

Z R.S.A.'tu już nic, a może szkoda. Trzeba zaczynać od samej ziemi, nawet nie

(Dokończenie na stronie 16.)

Jedziemy na Tasmanię

Był piękny, słoneczny dzień lipcowy. Ś niezwykłego w normalnie mglistym krym "Lake Country" północno-zachodniej Anglii.

Patrzę przez okno na falujące w lekko wietrze morze zieleni. Bujna trawa aż się, aby zakopać się w jej miękkim, parującym kobiercu. Zapomnieć o lekcjach, ominięć o czekającym egzaminie do 3.A'tu i wielu innych sprawach codziennego życia. Ulegam pokusie.

"Boża krówka" wędruje po zdźble trawy. Biorę owada delikatnie do ręki powtając dziecinną formułkę wierszyka:

Boża krówko leć do nieba

Przynieś mi kawałek chleba...

Stworzenie otwarło skrzydełka gotowe lotu, gdy nagle w tę błogą ciszę wdarł głos szefa:

"tu takie właśnie ważne wiadomości, a znów gdzieś znikł. Co to się zrobiło z naszym wojskiem, rozlażli się jak portki u staro Żyda!"

Wnioskując z tonu głosu i używanego wniactwa, że naprawdę musi być coś wesołego, zjawiam się jak duch przed szefem. — Czytaj gagatku, to odnosi się do ciebie i podaje mi jakiś rozkaz.

N myśl rozkazu Naczelnego Inspektora P.K.P.R.'u byli żołnierze S.B.S.K. mogą egąć się o wyjazd do Australii.

„K, jedziem, — Kiedy?

— Zaraz jutro i tak będzie spóźniony! — Ależ wolnego, panie szefie, przecież nie pociąg podmiejski do Mińska, tylko kanaście tysięcy kilometrów,

— Bez żartów. Ja tu mam przygotować kartę zaopatrzenia, rozkaz wyjazdu i bilet a ten mi tu blaznuje zabierając drogocenny czas!

Aż tyle, a ja nic, tylko spakować bambette, masę książek i załatwić parę osobistych spraw.

W baraku podnecenie. Co — ? Do Australii? Kangury łapać!?

Przed oczyma stają mi bimbający sobie na wszystko Australijczycy, których spotykaliśmy na "Środkowym Środku". Wszystko, oprócz piwa.

Piwo jasne o przyjemnym z lekką goryczką smaku. Piwo jak śmietana, jak mawiał Alojz Macura z Karwiny. A ten znał się na piwie.

Choćby dla tego piwa — jadę.

— 0 —

Po kilku dniach podróży i przejściu przez szereg obozów przejściowych, mareszcie Chipenham. Obóz zborny, a raczej selekcyjny dla kandydatów na wyjazd do Australii. Po ulokowaniu się w jednej ze setek beczek, wychodzę rozejrzeć się po terenie. Jako jednego z pierwszych spotykam "Rudego". Byliśmy kiedyś w jednym pułku.

— Co, ty też do Australii?

— Nie.

— A gdzie?

— Do Tasmanii.

— Do Tasmanii? To coś nowego, bo myślałem że do Australii?

— A to jest pod Australią. Chodź, pokażę ci na mapie w "Naffi".

Idziemy. Wokoło dużej ściennej mapy Australii łąk. Wszyscy chciwie pogłębiają

JEDZIEMY NA TASMANIĘ

Dokończenie.

z pierwszego szczebla.

Wracam. Zaraz tego samego dnia jedziemy do Southampton. Na drugi dzień po przejściu przez komorę celną, polyka nas Asturias. Na równe trzy tygodnie.

Na górnym pokładzie przedstawiciel z B.B.C. przeprowadza wywiady. Każdy kto chce może powiedzieć kilka słów, czy pożegnać kolegów pozostających w Anglii. Nie mam nic nikomu do powiedzenia. Ze wszystkimi swoimi już się pożegnałem.

Ostatniego sierpnia 1947 roku, opuszczamy Anglię.

— 0 —

Życie na statku bardzo mało podobne do tego, które obowiązywało w czasie wojny na transportowcach wojskowych.

Nie ma zaciemnienia, parad, zbierek, alarmów próbnych i rzeczywistych różnego rodzaju służb od o.p.l. do wypatrywaczy łodzi podwodnych i innych. Aż dziwne.

Płyną wraz z nami także emigranci brytyjscy, z dużą przewagą płci pięknej. Związują się romanse, z których później wykluło się kilka małżeństw.

Morze gładkie jak lustro. Słońce pieści. W grupie kolegów z pułku wspominamy inne podróże morskie. Leon, nastrojony romantycznie pod wpływem powieści Dołęgi-Mostowicza, wzdycha:

— Nudna taka podróż, kiedy nareszcie będzie jakaś burza? Co za wspaniałe widowisko podziwiać nieposkromione żywioły, zdając jednocześnie sobie sprawę, że najbliższy ład jest oddalony o setki kilometrów.

— Eee, jak zechcesz, znajdziesz trochę bliżej, może tylko kilometr ale w głębi... — odzywa się Zdzich, jak zwykle, rzeczowo.

Jakby na życzenie Leona, na drugi dzień pogoda się zmienia. Morze zaczyna się burzyć a nasza łajba huścić. Przy obiedzie, pustki w jadalni, Leon, na pokładzie podziwia żywioły nawet bez obiadu. Kolejno odwiadzamy biedaka. Zdzich sceptycznie udziela porad:

— Jak masz jechać do Rygi, to nie w morze. Fale się powiększą a za tym wię-

ksze bujanie, więc uważaj.

Gdyby wzrok mógł zabijać, Zdzich w tym miejscu i momencie powinien być paść zimnym trupem. Ale nie padł, na szczęście — bo kto by wtedy poślubił piękną dziewczicę ze słonecznej Zachodniej Australii?

Prawie po trzech tygodniach ujrzelśmy Australię. Port Fremantle. Na pagórkach wybrzeża, wspinają się warstwicami ulic małe, jednorodzinne domki. Czerwone dachy, jasne kolory ścian, duże piękne okna. Wygląda to jak bajka po identycznych dzielnicach, ulicach i domach czynszowych Anglii.

Przyjmuje nas były obóz wojskowy w Karakata, małej podmiejskiej miejscowości blisko Perth. W pierwszy wieczór jedziemy do miasta.

Piwo australijskie — pij ile dusza zapragnie. A potem ucziwa kolacja: rosół, kura — rok czekało się na takie jedzenie.

Nie jest tak źle, jak na początku.

Co tydzień odjeżdża jedna grupa na Tasmanię. Tylko tyle mogą zabrać koleje. Miejsca w pociągu wykupione na parę tygodni naprzód.

Pomyśleć — Zachód za Wschodem Australii łączy tylko jednotorowa linia kolejowa. — Jadę ostatnim transportem. Kole-dzy, którzy wyjechali pierwszy już zdążyli narobić sobie odcisków na rękach. Moje motto z wojska: "Spiesz się powoli", nadal aktualne.

Z Melbourne już tylko 12 godzin przez cieśninę Bass Strait. Po kolacji rozpoczęliśmy partię brydża. Jednego robra rozegraliśmy jeszcze w zatoce Port Philip, ale przy drugim robrze zostało nas tylko dwóch. Burzliwa o tej porze roku cieśnina, przypominała o sobie. — Rano, wszyscy na pokładzie. Z gęstej mgły wyłaniają się wybrzeża "wyspy jabłek". Jak oko sięgnie —

Wchodzimy w szerokie ujście rzeki Tamar. Gdzieś niedługo pojedyncze zagrody i farmy. Dobijamy do mikroskopijnego mola

w Beauty Point. Oczekuje nas przedstawiciel "Hydro" ze skrzynką jabłek.

Po załadowaniu się do oczekujących autobusów odjeżdżamy w nieznaną. Szosa przechodzi między rzeką a zielonymi pagórkami.

Po drodze sady owocowe lub pastwiska. Ziemia ciężka, urodzajna.

Po przejechaniu około 40-tu mil droga zaczyna się piąć stromo do góry. Znajdujemy się na płaskowyżu środkowej Tasmanii. Droga prowadzi nad olbrzymim jeziorem "Great Lake". Robi się bardzo zimno. Na szczytach gór widać śnieg. Nic dziwnego — jesteśmy na wysokości 4000 stóp. Teren porośnięty jakimś karłowatymi krzakami, paprociami a pomiędzy tym tysiące królików. Około czwartej popołudniu dojeżdżamy do Tarraleah, miejsca naszego zatrudnienia i zamieszkania na przeciąg dwu lat. Normalny obóz robotniczy — baraki jak w wojsku i błoto. Gorsze jeszcze jak w Apeninach.

Było to w czwartek, 24-go października 1947 roku.

Następny dzień upływa na załatwianiu przeróżnych spraw związanych z przyszłą pracą. — Sobota wolna — co robić? W grupkach, po paru zwiedzamy okolice. W każdym kierunku — busz. I to jaki. Drzewa o średnicy do 8-miu stóp. Gęste podszycie. Ho ho — to nie spacer po polskim czy angielskim lasku.

W poniedziałek pierwszy dzień pracy. Na placu czeka wysoki, siwy foreman. Mamy budować drogę. Narzędzia obok maszyn zwalone na kupe. Łopaty, kilofy, młoty do rozbijania kamieni.

Każdy ma wziąć jedno z narzędzi. Czeka cierpliwie — niech zapaleńcy biorą pierwszy — tak sądząc na oko musi niestety, wystarczyć dla wszystkich.

Młot, łopata czy kilof — jaka różnica. Idź emy.

Nie wiem dlaczego zaczynam gwizdać na melodię "Marsz, marsz Brygady Karpacka".....

Marian Jackiewicz

Wśród kangurów łososi i pstrągów

Zaraz po naszym przybyciu do tasmańskich puszcz wyłoniło się szereg ważniejszych zagadnień.

Życie w obozach pracy miało wszelkie cechy tymczasowości. Sprzyjało konserwacji różnym niezbyt wartościowym zwyczajów i nalogów nabytych w okresie wojennej wędrówki. — Dobre zarobki, przy braku codziennych kłopotów o mieszkanie, wyżywienie, ogrzewanie i światło, rozpyływały się w kantynach lub w barach miejskich z okazji wycieczek do Hobart.

Poza ciężką, lecz zdrową, pracą fizyczną na powietrzu, nie było innych obowiązków. — W obozach kinoteatry dwa razy w tygodniu. Czyste zabawy. Urządzone świetlice z gazetami, książkami, — bilardy i t.d.

W kilku punktach — przywiezione — polskie biblioteki. — Poczta codziennie doręczała gazety i korespondencje. Sklepiki miejscowe dostarczały potrzebnych drobiazków.

Wokół prastara i uroczą puszcza. W niektórych rejsach — jak wokół Tarraleah — nie do przebycia. — Tu, przez wieki, ważyły się kolosalne wspaniałe olbrzymie eukaliptusowych, Wysokie zwały zmurszałych pní porastały roślinami, krzewami i olbrzymią tasmańską paprocią drzewiastą. — Kangury, oposy, tysiące królików, wszelakie egzotyczne ptactwo z papugami na czele, jadowite olbrzymie węże; w rzekach roje łososi, pstrągów i kolosalnych węgorzy. To

fauna puszczańskich ostępów. — Klimat często zmienny, kapryśny lub melancholijny, — czasami mocno dokuczał i nastrojał ponuro.

Nieliczni mieszkańcy tych stron, to ludzie beztroscy, spokojni i przychylni uśmiechnięci.

Wielu naszych miało możliwość doskonalenia się w różnych zawodach rzemieślniczych. Inni opanowali obsługę maszyn do robót ziemnych, tuczenia kamienia, maszyn betonarskich, stolarskich i innych.

Wielki plan robót wodno-elektrycznych ruszył, po naszym przybyciu — pełna para po siedmioletnim zastoju. Praca zawrzała w Butlers Gorge, w Tarraleah, w Waddamana, Liawenee i Bronte Park. Zadowoleni inżynierowie, poczuli kreślić z entuzjazmem nowe wielkie plany nowych projektów. — Do przedsięwzięcia napływało co roku kilkanaście milionów funtów. Te podnosiły

ogólne obroty pieniężne w handlu całej Tasmanii.

Zadecyzowana ludność poczęła opływać w dostatki, wdzięczna była Polakom że swoją pracą gwałtownie podnoszą ogólny dobrobyt, że przyczyniają się do elektryfikacji wyspy jaka stawała się podstawą powstającego przemysłu i siłą napędową w warsztacie i na farmach rolnych.

Witano więc nas wszędzie przyjaźnie i gościnnie. — Na pozór więc wyglądało to wszystko beztrosko a nawet może sielankowo. — Atmosfera czegoś wyjątkowego i wy-

różniającego, otaczała pierwszych polskich emigrantów weteranów z walk w Afryce; w Tobruku walczyli wspólnie z synami Australii i Tasmanii. — Echo tego nastroju, dochodziło do innych stanów Australii, i te, z koleją, poczęły się ubiegać o tego rodzaju przybyśców. Rosły ambicje rozbudowy państwa dotąd słabo zaludnionego.

Wśród nas nie byłoby żadnych zmartwień, gdyby nie perspektywa dalszej przyszłości.

Pierwszy problem, to ustalenie życia osobistego dobrze już dojrzałych i wytrwałych wojaków, jako podstawy ułożenia osobistych i społecznych warunków dalszego życia. — Pierwsza młodość — u większości — należała już do przeszłości; czas już zacząć żyć wedle jakiegoś osobistego planu. — Życie bez rodziny, rujnuje psychikę najmocniejszych.

Jednostajne, codzienne trwanie w atmosferze rozpamiętywania przebrzmiałych wydarzeń wojennych i smutnego położenia politycznego Polski, nie działało dobrze na nerwy. Sprzyjało, raczej, powstawaniu neurastenii, jeżeli nie poważniejszym zaburzeniom nerwowym. — Przy zmasowaniu w kilku punktach dużej ilości niezonatych mężczyzn, alkoholizm stawał się niebezpiecznym problemem, na który nie było możliwości przeciwdziałania.

W odległej Nowej Zelandii znajdowała się grupa sierot polskich wywiezionych w czasie wojny z Rosji. Wśród tych dzieci, kilkadziesiąt dziewcząt w wieku około dwudziestu lat, po ukończonych szkołach. Umożliwienie małżeństw z naszymi młody-